

Date: 17th January-2026

**JINOYAT PROTSESSIDA DALILLARNI TOPLASH, TEKSHIRISH VA
BAHOLASH FAOLIYATI**

Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna

Namangan davlat universiteti Yuridik fakulteti katta o'qituvchisi

OChuboyeva@ gmail.uz

To'xtasinov Barhayotjon Bahodir O'g'li

Namangan davlat universiteti Yuridik fakulteti yurisprudensiya ta'lim yo'nalishi

3-bosqich talabasi

barhayotjontoxtasinov09@gmail.com

Qalbaev Arman Alisher uli

Namangan davlat universiteti Yuridik fakulteti yurisprudensiya ta'lim yo'nalishi

1-bosqich talabasi

qalbaevarman60@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada jinoyat protsessual huquqida dalillar tushunchasi, ularni to'plash, tekshirish va baholash jarayonlari O'zbekiston Respublikasining amaldagi jinoyat-protsessual qonunchiligi asosida chuqur tahlil qilinadi. Dalillar huquqiy maqomi, tergov va sud bosqichlarida qo'llanishi, shuningdek, raqamli dalillar institutining joriy etilishi va amaliy muammolari o'rganiladi. Maqolada milliy qonunchilik va xalqaro yondashuvlar asosida dalillarni yig'ish va baholashning samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Jinoyat protsess, dalillar, dalillarni to'plash, dalillarni baholash, isbotlash, raqamli dalillar, tergov harakatlari, huquqiy kafolat.

1. Kirish

Dalillar jinoyat protsessining markaziy elementi bo'lib, ular asosida sud qarorlari qabul qilinadi va ayblov yoki himoyaning asosli yoki asossizligi aniqlanadi. Jinoyat-protsessual qonunchilik bo'yicha dalillar nafaqat faktlarni tasdiqlashga xizmat qiladi, balki sud qarorining qonuniyligi va adolatligini ta'minlaydi.

2. Dalillar tushunchasi va ularning tasnifi

2.1 Dalil tushunchasi

Dalil – bu jinoyatning mavjudligi yoki yo'qligini, shuningdek, shaxsning aybdor yoki aybsizligini aniqlashga xizmat qiladigan obyektiv ma'lumotlar majmuasidir.

2.2 Dalillar turlari

Dalillar quyidagi turlarga bo'linadi:

Yozma dalillar: hujjatlar, hujjatlashtirilgan yozuvlar.

Material dalillar: jinoyat joyidagi buyumlar va belgilar.

Guvoh ko'rsatmalari: gumonlanuvchi, jabrlanuvchi, guvohlar so'rovlari.

Ekspert xulosalari: murakkab texnik yoki maxsus bilim talab qiladigan holatlar.

Date: 17th January-2026

Raqamli dalillar: elektron ma'lumotlar, video, audio yozuvlar va tarmoqlar orqali olingan tasdiqlar.

3. Dalillarni to'plash jarayoni

Dalillarni to'plash jinoyat protsessining eng muhim bosqichlaridan biridir, chunki tergovning samarali tashkil etilishi, ayblov asosining qonuniyligi va odil sudlovning ta'minlanishi shu orqali amalga oshiriladi.

3.1 Protsessual sub'ektlar vakolatlari

Dalillarni to'plash bilan tergovchi, surishtiruvchi, prokuror va hatto himoyachi shug'ullanadi. Sudga qadar tergov bosqichida dalillarni yig'ish, ekspertiza tayinlash, guvohlarni so'roq qilish kabi tadbirlar qonuniy asosda amalga oshiriladi.

3.2 Raqamli dalillar

Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan raqamli dalillar jinoyat protsessida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli dalillar – axborot tizimlarida yaratilgan yoki saqlangan elektron ma'lumotlar bo'lib, ularni to'plash, saqlash va aniqlash uchun maxsus forensik usullar talab etiladi.

4. Dalillarni tekshirish va baholash

Dalillar to'planganidan so'ng, ularning qonuniyligi, ishonchliligi va sudga qo'llanishi tekshiriladi.

4.1 Tekshirish prinsiplari

Dalillarni tekshirishning asosiy mezoni — ularning qonuniy yo'l bilan olinganligi va boshqa protsessual talablarga javob berishi. Noqonuniy yo'l bilan olingan dalillar sudga qabul qilinmaydi.

4.2 Sud baholashining tamoyillari

Sud dalillarni baholaganda uchta asosiy mezonga tayanadi:

Aloqadorlik: dalil holat bilan bevosita bog'liq bo'lishi;

Maqbullik: dalil hukm chiqarish uchun muhim bo'lishi;

Ishonchlilik: dalil manbai va to'plangan sharoit qonuniy bo'lishi.

Sud xulosani ichki ishonch orqali shakllantiradi.

5. Amaliy muammolar va takomillashtirish yo'nalishlari

5.1 Dalillarning qonuniyligi

Dalillarni noqonuniy yo'llar bilan olish muammosi sudlarda keng uchraydi. Bu holat sudga dalilning qabul qilinmasligi yoki ishonchni pasaytiradi.

5.2 Raqamli dalillar bilan ishlash

Raqamli dalillarni tekshirishda maxsus mutaxassislar yetishmasligi ularning sudga qabul qilinishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Xalqaro standartlar asosida raqamli forensika bo'yicha malaka oshirish zarur.

5.3 Sud baholashining samaradorligini oshirish

Sudlar dalillarni baholashda halollik, to'la xolis qarash, barcha holatlarni sinchkovlik bilan o'rganish tamoyillariga qat'iy amal qilishi kerak.

6. Xulosa

Dalillarni to'plash, tekshirish va baholash jinoyat protsessual faoliyatning asosiy qismlaridan biri bo'lib, odil sudlovni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston qonunchiligida dalillar tushunchasi aniq belgilangan va ularni yig'ish amaliyoti rivojlanib bormoqda. Raqamli dalillar institutini takomillashtirish, tergovchilarning malakasini oshirish va sud baholash jarayonini yaxshilash — dolzarb vazifalardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Mahmudov M., Tursunbekov X. Dalillarning xususiyatlari va nomaqbul dalillar. Journal of New Century Innovations. 2025.
- 2.Isroilov Sh. Jinoyat ishlarida dalil tushunchasi va ularni to'plash faoliyati. 3.Journal of International Scientific Research. 2025.
- 4.Ilhom Eshqurbonov. Jinoyat sud ishlarini yuritishda dalillardan foydalanishning dolzarb muammolari. Science and Education. 2025.
- 5.Karimboy V. Jinoyat protsessida raqamli dalillar instituti. Journal of Innovations in Scientific and Educational Research. 2025.
- 6.Abdusalimov A. Sudlar tomonidan dalillarni tekshirishning protsessual tartibi. Oriens. 2022.
- 7.Jasur Nematov. Guideline on Evaluation of Evidences in Criminal Proceedings. The American Journal of Political Science Law and Criminology. 2022.

